

Deniz Kaplumbağaları

Denizkaplumbağaları yaklaşık 95 milyon yıldan beri dünyamızda yaşamaktadırlar. Ataları, yıllar önce, dinazorların yaşadığı devirde deniz ortamına geçmiş dev kara kaplumbağalarıdır. İlk deniz kaplumbağaları bugünlüklere pek benzemiyorlardı. Değişimleri milyonlarca yıl sürmüş ve ayakları yüzgeç şekline dönüşmüş, ağır ve kocaman gövdeleri yassılaşarak daha hafif ve su yaşamına elverişli bir biçim almıştır. Dinazorlar ve dev kara kaplumbağaları tamamen yok olmuşlardır; bugün ancak müzelerde fosillerini görebilmekteyiz. Fakat denizkaplumbağaları nasıl olduysa yaşamlarını sürdürebilmişlerdir. Bunların yedi değişik türü, dünyamızı çevreleyen sıcak ve ılıman okyanuslarda hâlâ yüzmektedirler. Dişilerin karaya çıkarak yuva yapıp yumurtladıkları kısa devreler dışında, bütün hayatlarını suda geçirirler. Denizkaplumbağaları denizi balıklarla, balinalarla, diğer deniz yaratıklarıyla ve bizlerle paylaşırlar. Ülkemiz sularında bu türlerden sadece iki tanesi yaşar: Sini Kaplumbağası (*Caretta caretta*) ve Yeşil Kaplumbağa (*Chelonia mydas*).

Yeşil Kaplumbağa (*Chelonia mydas*)

Kristof Kolomb Yeni Dünya'yı keşfettiği zaman Karaib Denizi'nde milyonlarca denizkaplumbağası bulunuyordu. Kolomb ve onu takip eden diğer kâşifler, tüccarlar, sömürgeciler ve korsanlar özellikle bir tür denizkaplumbağasının etinin lezzetli olduğunun farkına vardılar. Bu kaplumbağa tamamen kahverengi olup, boyu 1 metreye, ağırlığı ise 136 kilograama kadar ulaşabiliyor ve kıyıya yakın sığ sularda yetişen deniz otlarıyla besleniyordu. Denizciler bu uysal hayvanı kolayca avlayabiliyorlardı. Onu, kabuğunun üzerine

sırt üstü devirip savunmasız hale getirdikten sonra yüzgeçlerini bağlayıp taze ete ihtiyaçları olduğu zaman öldürmek üzere gemilerine götürüyorlardı. Bu kaplumbağa, vücudundaki yağın rengi yediği ottan dolayı yeşil olduğundan "yeşil kaplumbağa" diye isimlendirilmiştir. Otlarla beslenen tek denizkaplumbağası türüdür. Yüzyıllar sonra günümüzde de yeşil kaplumbağalar hâlâ avlanıp, öldürülmekte ve sayıları gün geçtikçe azalmaktadır.

Sini Kaplumbağası (*Caretta caretta*)

Sini kaplumbağası yeşilden biraz daha ufaktır. Ağırlığı 135-180 kilogram arasında değişir. Yengeç ve başka deniz hayvanlarıyla beslenir. Bu kaplumbağa mercan yuvaları ve kayaların yakınında avlanır. Büyük ve kalın kafası, geniş ve kısa boynuyla kolayca tanınabilir. Diğer denizkaplumbağaları gibi, bu da kara kaplumbağalarının tersine başını kabuğunun içine çekemez. Kabuğu bir zırh gibi olmakla beraber, başı ve yüzgeçleri korumasızdır. Bazı köpekbalıkları ve katil balinalar açıkta kalan bu kısımlara saldırabilirler. Fakat sini kaplumbağası iri ve hızlı olduğundan doğal düşmanı çok azdır.

Kaplumbağa Yumurtluyor

Dişi kaplumbağa, her zaman yuvasını yaptığı kumsala tek başına çıkar. Bir süre önce yakın sularda bir erkek

yeşil kaplumbağa ile çiftleşmiştir. Artık yumurtlama zamanı gelmiştir. Bir

yumurtlama mevsiminde üç veya dört

kere yumurtlayabilir. Suda ne kadar hızlı ve ortama uyumluysa, karada da tam tersine o kadar yavaş, hantal ve savunmasızdır. Dişi kendisini denizden dışarı zorlukla

çeker ve kumsalda gelgit sularının erişemeyeceği kadar ilerler. Yüzgeçleriyle vücuduna göre bir yuva kazar. Yuvaya yerleşip arka yüzgeçlerini kürek gibi kullanarak şişe şeklinde bir delik açar. Sonra bu deliğe pingpong topuna benzer, beyaz ve sıvı kaplı görünümü veren yaklaşık yüz adet yumurta bırakır.

Kaplumbağa, yumurtlaması bittikten sonra yuvayı kumla örter ve arkasında traktör izine benzeyen bir iz bırakarak ağır ağır denize döner.

Ne yazık ki anne kaplumbağa yumurtalarını ne kadar çok tehlikenin beklediğinden habersizdir. Çoğu kez insanlar, yumurtaları meraktan veya yemek için topluyor. Ayrıca köpek, tilki veya kum yengeci yumurtaları yemeye çok meraklıdır. Bu yüzden kaplumbağaların ürettiği kumsallar mutlak koruma altına alınmalıdır.

Yumurtadan Çıkan Yavrular

Kumsala varan güneş ışınları kuma gömülü kaplumbağa yumurtalarını ısıtır. Yumurtalar yuvanın içinde gelişir ve iki ay sonra çatlamaya hazır hale gelirler.

Yavrular burunlarının ucundaki sivri kısım ile yumurta kabuklarını delmeye başlarlar.

Bu özel sivri kısım yumurtadan çıkınca kaybolur. Yavrular kabukları çatlatarak kırarlar. Hepsinin yumurtadan hemen hemen aynı zamanda çıkmaları gereklidir. Çünkü yuvadan kaçış işlemini elbirliğiyle yapmak zorundadırlar. Yavru kaplumbağalar başlarının üzerindeki kumu kazmaya başlarlar.

Kum, boş kabuklarının üstüne düşerek çukurun içinde yükselmelerine olanak sağlayan basamaklar oluşturur. Birkaç gün içinde yuvanın tavanına varırlar.

Derken bir gece veya bir sabah erken saatlerde kumsalda koyu renkli küçük kafalar ve yüzgeçler belirir. Beş santimetrelilik yavrular sürünerek denize doğru yol alırlar.

Denize Doğru Yarış

Hayat dolu ama savunmasız yavrular, kumsal boyunca beceriksizce çabalayıp dururlar. Bunların da anneleri gibi denize varabilmeleri için etrafın tamamen karanlık olması gereklidir. Işık yanan bir ev, araba, sokak lambası varsa yavrular ışığa doğru ilerler ve sonunda hepsi ölürlür. Yavruların gece çıkmalarının asıl sebebi ise kızgın güneşten korunmak içindir. Gündüz çıkacak olsalar güneşin kavurucu sıcaklığı onları derhal kurutup öldürecektir.

Kaplumbağa yavruları deniz yönünü denizin pırıltısından hissederler. Suyun üzerindeki parlaklık onları çeker.

Yengeç orduları onları yakalar veya deniz kuşları toplanıp, küçük kaplumbağaları keskin gagalarıyla yakalayıp kendilerine ziyafet çekerler. Yavrulardan çok azı denize varabilir ve bunların çoğu balıklara yem olur. Yavrulardan ancak bir, iki tanesi hayatta kalır. Yaşamlarının ilk yılını

Yuvadan çıkıp sel gibi akarak denize doğru yarışlarına başlarlar.

nerede geçirdikleri doğanın çok sayıdaki sırlarından biridir. Örneğin yeşil kaplumbağalar bir yaşına gelip kıyılardaki sığ sularda beslenmeye başlayana kadar hiç ortalıkta görünmezler. Bir yaşındaki yavrular bir yemek tabağı büyüklüğündedirler.

Yumurtadan çıkan yavruların kabukları yumuşaktır ve kendilerini koruma nitelikleri çok az olduğundan pek çok doğal düşmana yem olur

Denizkaplumbağaları Nerelerde Yumurtlar?

Denizkaplumbağaları dünya çevresindeki geniş, ılıman kuşak içinde yaşarlar. Akdeniz’de olduğu gibi Pasifik ve Atlantik okyanuslarında yaşayan kaplumbağa topluluklarının sayıları da her geçen gün azalmaktadır.

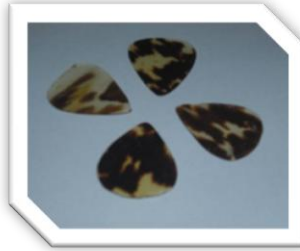

Caretta caretta’ ların yuvalama alanı olan Samandağ kıyılarından görünüm

Denizkaplumbağalarının başka bir özelliği büyüdüleri zaman yumurta bırakmak için doğdukları kumsallara geri dönmeleridir. Bu kaplumbağaların yumurtlamak için binlerce kilometre yüzdükten sonra doğdukları yeri nasıl buldukları bilim adamlarınca halen tam anlaşılamamıştır. Akdeniz’deki denizkaplumbağalarının bir kısmının da sadece Akdeniz’de yaşadığı ve kışladığı sanılmaktadır. Kaplumbağaların bu göç hareketleri “markalama”, yani üzerlerine konan özel işaretler ile ancak izlenebilmektedir.

Kaplumbağalar mı? Kaplumbağa Ürünleri mi?

Denizkaplumbağaları dünyamızdan hızla yok olmakta. Oysa yok olan bir hayvan türü bir daha hiçbir zaman geri gelmeyecektir. Yok olma sebeplerinden biri de insanların kaplumbağaları çeşitli amaçlarla avlamasından ileri gelmekte.

Tespih, pena(tezene), güneş gözlüğü v.b.

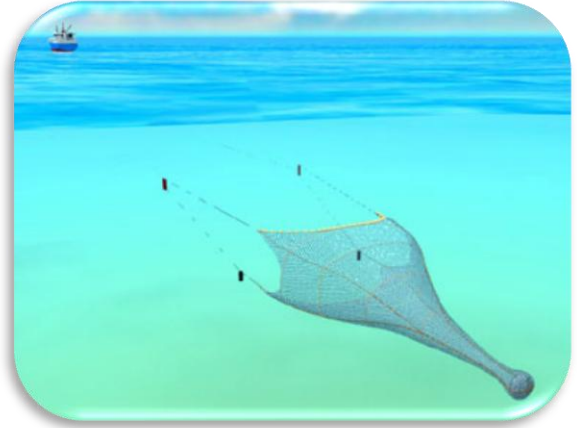
Bazı kaplumbağaların kabuğundan “bağ” denen taraklar, gözlük çerçeveleri, düğme vb. yapılmakta. Çok pahalı olan bu maddeleri artık insanların satması da alması da doğru değildir. Bazı kaplumbağaların derisinden çanta ve pabuç yapılmaktadır. Bazılarından ise çorba... Kimi yörelerde kaplumbağa kanının bazı hastalıklara iyi geldiği inancı yaygınsa da bunun doğru olmadığı artık anlaşılmıştır. Unutmayın, siz veya çevrenizdekiler yukarıda saydıklarımızı kullanıyorsanız, bu ender hayvanın yok olmasına sebep oluyorsunuz demektir.

Trolcüler ve Kaplumbağalar

Dünyanın her yerinde ticari balıkçı tekneleri denizlerden yiyecek sağlar. Bu teknelerin bazıları kıyı sularında dolaşıp deniz dibini “Trol” denen büyük ağlarla tarayarak avlanırlar. Deniz dibini tarayarak yapılan bu tarz balıkçılık, balık, karides, mercan yuvalarına çok zarar verdiği gibi, ne yazık ki çoğu zaman Caretta Caretta cinsi kaplumbağalar da tesadüfen bu ağlara yakalanmaktadır.

Birçok kaplumbağa, karides trolcülerin büyük huni şeklinde ağlarına yakalanıp, karideslerle beraber ağın içinde sürükleniyorlar ve su yüzeyine çıkıp nefes alamadıkları için de boğulup ölüyor.

Böylece az sayıda kalan denizkaplumbağaları daha da azalıyor. Bu soruna bir çözüm yolu bulunması gerekmekte. Amerika Birleşik Devletleri'nin güneydoğu kıyılarındaki karides balıkçıları bu konuda yardımcı olmakta ve sadece karidesi içine alıp, kaplumbağanın giremeyeceği şekilde yapılmış yeni ağlar yapmaktadırlar.

Yumurtlayacak Yeri Yok

“Bir denizkaplumbağası Türkiye'nin sahillerinin cennet köşelerinden biri olan Samandağ kıyılarında bir kumsala sürünerek çıkar, şaşırır. Bir de ne görür? Kumsalın büyük bir kısmını apartman ve oteller işgal etmiş. Geri kalan dar kumsal şeridinde ise insan kalabalığı vardır. Kaplumbağa tekrar denize açılıp gece geri döner. Bu sefer pencerelerdeki yüzlerce ışık ortalığı aydınlattığından kumsal pırıl pırıldır.

Kumsalın bazı yerleri ise beton rıhtımlarla çevrelenmiş ve yükselmiş. Kaplumbağaya artık yumurtlayacak yer kalmamıştır. Kıyının başka bir yerinde başka bir kaplumbağa boş kalmış ufak bir kumsal şeridine çıkıp yumurtlar. Yavrular yumurtalardan çıkma günü gelince ışıklara doğru sürünürler. Fakat vardıkları yer deniz değil, yakındaki bir yolun sokak lambalarının ışığıdır. Ertesi gün yakıcı güneşin altında hepsi ölecektir. Bir zamanlar denizkaplumbağalarının güvence içinde yumurtlamalarına uygun yüzlerce kilometre uzunluğunda kıyılar vardı. Bugün artık her şey değişti.”

Geç kalmadan koruyucu tedbirleri alalım, alınan tedbirlere de uyalım!